

культурологічного підходу сприятиме розвитку творчих здібностей учнів та студентів, активізації пізнавальної і культуротворчої діяльності, формуванню особистості як суб'єкта культури і морального світогляду.

Перспективою подальших розвідок має стати визначення основних напрямків вирішення завдань морального виховання в навчанні фізики за умов реалізації культурологічного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ланина И.Я. Формирование познавательных интересов учащихся на уроках физики. – М.: Просвещение, 1985. – 128 с.
2. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна і мистецька: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
3. Спиркин А.Г. Основы философии: Учеб. пособие для вузов. – М. Политиздат, 1988. – 592 с.
4. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. - М.: Книга, 1991. – 574 с.
5. Хуторской А.В. Современная дидактика: Учебник для вузов. – СПб: Питер, 2001. – 544 с.
6. Словарь иностранных слов / Под ред. И.В.Лехина, Ф.Н.Петрова. - М.: Гос. изд-во иностр. и национальных словарей, 1955. – 856 с.
7. Психология: Словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
8. Философия культуры. Становление и развитие / Под ред. М.С.Кагана, Ю.В. Петрова, В.В. Прозерского, Э.П. Юровской. - СПб.: Лань, 1998. – 448 с.
9. Психология и культура /Под ред. Д. Мацумото. – СПб.: Питер, 2003. – 718 с.
10. Культурология. История мировой культуры: Учеб. пособие для вузов / А.Н. Маркова, Л.А. Никитич, Н.С. Кривцова и др.; Под ред. проф. А.Н. Марковой. – М.: Культура и спорт, ЮНИТИ. – 1995. – 224 с.
11. Сахаров А.Д. Мир, прогресс, права человека: Статьи и выступления. - Л.: Сов. писатель. - 1990. - 128 с.

УДК 37.018.5:37.026

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: МЕТА, ФУНКЦІЇ, ПРИНЦИПИ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Приходько В.М., к. пед. н., в.о. доцента

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

У статті проаналізовано тлумачення основних дефініцій моніторингу якості загальної середньої освіти; розглянуто сутність моніторингу якості освіти. Визначено узагальнені вимоги до вирішення проблеми на законодавчому рівні.

Ключові слова: моніторинг, якість загальної середньої освіти, об'єкт моніторингу.

Приходько В.Н. МОНИТОРИНГ КАЧЕСТВА СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: ЦЕЛЬ, ФУНКЦИИ, ПРИНЦИПЫ И ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ / Запорожский областной институт последипломного педагогического образования, Украина.

В статье проанализировано толкование основных дефиниций мониторинга качества общего среднего образования; рассмотрена сущность категории «качество общего среднего образования». Определены обобщенные требования к решению проблемы на законодательном уровне.

Ключевые слова: мониторинг, качество общего среднего образования, объект мониторинга.

Prihodko V.N. GENERAL SECONDARY EDUCATION'S QUALITY OF MONITORING: PURPOSE, FUNCTIONS, PRINCIPLES AND BASIC TASKS / Zaporozhzhya regional institute of postgraduate pedagogical education, Ukraine.

In the article the interpretation of basic definitions of monitoring of quality of universal secondary education is analysed; essence of category «quality of universal middle education» is considered.

The generalized requirements to the decision of the problem at the legislative level are defined.

Key words: monitoring, quality of universal secondary education, object of monitoring.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті відзначена велика роль освіти в сучасному суспільстві і визначені зобов'язання держави щодо забезпечення всім громадянам доступу до якісної освіти. У документі зазначено, що «освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності української держави на міжнародній арені. Освіта і наука є найголовнішими умовами утвердження України на світовому ринку високих технологій» [1, 5].

До першочергових завдань, які повинна вирішити держава у сфері загальної середньої освіти, увійшли ті, що проголошують необхідність запровадження нових управлінських механізмів розвитку освіти та моніторингу якості освіти, заснованого на науковому підході до аналізу проблем та оперуванні достовірною статистичною інформацією.

У Постанові Верховної Ради України «Про стан, напрями реформування і фінансування освіти в Україні» від 21.06.2001 р. № 2551-III Кабінету Міністрів рекомендовано «запровадити моніторинг реформування освіти з метою прийняття ефективних рішень щодо подальшого вдосконалення змісту освіти та форм її організації» [2, 57].

Отже, необхідність створення в Україні системи оцінювання, систематичного відстеження та аналізу назриваючих в освітній галузі проблем визнана державними документами та Урядовими актами. Перші кроки на шляху формування системи моніторингу якості загальної середньої освіти на загальнодержавному рівні здійснюється з розумінням того факту, що вона повинна стати певною інформаційною базою в структурі системи управління якістю загальною середньою освітою.

В Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» від 4 липня 2005 року № 1013/2005 створення національної системи моніторингу якості освіти на основі критеріїв держав – членів Європейського Союзу та забезпечення участі загальноосвітніх навчальних закладів у Міжнародних обстеженнях якості освіти вважається одним із пріоритетних заходів [3, 2].

Створення національної системи зовнішнього оцінювання та моніторингу якості освіти, здійснення впровадження зовнішнього незалежного оцінювання є також основним із завдань Державної програми розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки [4, 4].

На виконання Указу Президента України та з метою підвищення якості загальної освіти Постановою кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року №1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» було затверджено Положення про Український Центр оцінювання якості освіти, а також утворена Міжвідомча робоча група з питань запровадження зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень

випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти та моніторингу якості освіти, у складі якої видатні українські науковці, державні службовці різних міністерств та відомств [5].

Наказом МОіН України [6] введено посаду заступника ректора (директора) інституту післядипломної педагогічної освіти з питань зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти.

Ефективність функціонування системи середньої освіти взагалі, її доступність для всіх громадян, якість надання освітніх послуг, рівень успішності школярів з різних навчальних предметів та інші показники протягом кількох десятиліть виступають предметом численних міжнародних досліджень, що здійснюються під егідою таких впливових міжнародних організацій, як Інститут освіти ЮНЕСКО, Міжнародна асоціація з оцінювання якості освіти (IAEA), Міжнародна асоціація з оцінювання шкільної успішності (IEA), Міжнародний інститут планування освіти (МІПО), Інститут освіти ЮНЕСКО (Гамбург), Інститут економічного розвитку при Всесвітньому банку та інші.

Означені дослідження здійснюються за єдиним планом (методологією), за допомогою єдиного стандартизованого інструментарію, що надає згодом урядам країн-учасниць можливість порівнювати одержані результати і формувати стратегію подальшого розвитку систем середньої освіти власних держав [7, 64].

Якість освіти є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування системи освіти будь-якої держави на будь-якому етапі її розвитку, особливо у період реформування. Якість здобутої людиною освіти, зокрема середньої, завжди була і залишається в полі зору політиків, оскільки певною мірою визначає й майбутній інтелектуальний потенціал країни, її подальший економічний і політичний розвиток, забезпечує державі певний авторитет на міжнародній арені, її конкурентоспроможність і самостійність.

Реформування системи освіти в Україні, що відбувається протягом останніх років під впливом соціально-політичних, економічних та геополітичних процесів, значною мірою відбилося на системі загальної середньої освіти країни, у тому числі й на системі управління освітою та її якістю.

“Якість загальної середньої освіти” досить складна, комплексна категорія, яка залежить від великої кількості параметрів і чинників, тісно пов’язаних між собою. Тлумачення цієї категорії цілком залежить від того, хто її розглядає, оскільки різні споживачі освіти вкладають у поняття “якість загальної середньої освіти” різний зміст. Проведений нами аналіз наукових досліджень з питань якості загальної середньої освіти, численних літературних джерел свідчить про відсутність строгого єдиного визначення цієї категорії. У педагогічній теорії досліджувались різні аспекти якості загальної середньої освіти: якість знань учнів, якість навчання, результати освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу (І.Є. Булах, І.В. Філончук, В.О. Кузнецов, Ю.В. Воренко, Е.Е. Карпова). Дане поняття розглядалось з точки зору дидактики, педагогіки, психології, методології (В.І. Бондар, Л.Ф. Бурлачук, Ю.З. Гільбух, Т.О. Лукініна, Л.П. Качалова); вводилися до розгляду нові категорії, що визначали якість – функціональна грамотність, освіченість, компетенція тощо (Ю.К. Бабанський, І.І. Барахович, А.В. Хуторський, М.Н. Карпетова, Е.М. Нікітін, Г. Вайлер, В. Чинапах). Це дозволяє говорити про багатоаспектність цього поняття стосовно освіти людини та про багатомірність – щодо рівнів управління якістю освіти [8]. Для загальної, всебічної оцінки якості системи загальної середньої освіти на вищих рівнях – регіональному та державному – є необхідність використовувати багато параметричне визначення якості. Слід відзначити і той факт, що різні аспекти якості загальної середньої освіти, так само як і якість на різних рівнях функціонування цієї системи, вивчені на сьогодні

недостатньо. Особливо це стосується питань управління якістю загальної середньої освіти.

У широкому розумінні зміст терміна “*якість загальної середньої освіти*” можна тлумачити як певну збалансовану відповідність загальної середньої освіти (як результату, як процесу і як освітньої системи) численним потребам, цілям, умовам і стандартам. У вузькому розумінні поняття “*якість загальної середньої освіти*” – це є якість загальноосвітньої підготовки учнів.

Термін “*проблеми якості загальної середньої освіти*” означає порушення такого збалансування з різних причин. Але при цьому мається на увазі, що самі потреби, цілі, умови і стандарти, які задаються, відповідають об’єктивним тенденціям прогресивного розвитку людини і суспільства. Розв’язування проблем якості загальної середньої освіти досягається шляхом *управління якістю загальної середньої освіти* через визначення, оцінювання цієї якості та величини впливу різноманітних факторів на результати і вироблення на підставі аналізу одержаних даних політики і стратегії подальших змін.

Оскільки управління якістю загальної середньої освіти як система і як процес, має бути спрямоване на розвиток, удосконалення системи загальної середньої освіти, забезпечення умов для збереження та підвищення її якості, то воно покликане забезпечити певну збалансовану відповідність загальної середньої освіти різноманітним та таким, що постійно змінюються, потребам, цілям, умовам і стандартам. Отже, усі *проблеми якості загальної середньої освіти* повинні *вирішуватись через удосконалення та розвиток механізмів управління якістю загальної середньої освіти*.

Розв’язанню цих завдань буде сприяти побудова в Україні централізованої національної системи моніторингу ефективності управлінських рішень (або просто *системи моніторингу якості загальної середньої освіти*) та впливу прийнятих рішень на якість освітніх послуг на всіх рівнях (національному, регіональному, муніципальному, інституційному).

Мета статті – розглянути зміст основних понять і термінів моніторингу якості загальної середньої освіти в конкретному, спеціальному і специфічному значенні, окреслити подальші перспективи дослідження цієї проблеми з урахуванням глобалізаційних процесів.

Моніторинг (від лат. *monitum* – вказівка, застереження, нагадування) *якості загальної середньої освіти* – це система збору, зберігання, обробки та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи та окремих її елементів, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління, і така, що дає можливість судити про стан об’єкта або всієї системи загальної середньої освіти в будь-який момент часу та прогнозувати динаміку і основні тенденції її розвитку [9, 15].

У статті 41 Закону України “Про загальну середню освіту” відзначено, що одним із завдань науково-методичного забезпечення системи загальної середньої освіти є “*вивчення рівня знань, умінь і навичок учнів загальноосвітніх навчальних закладів, вироблення відповідних рекомендацій*” [9, 82]. Оскільки знання, уміння і навички учнів загальноосвітніх навчальних закладів повинні відповідати вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти на різних рівнях освіти, то з’ясування досягнутого учнями рівня освіченості складає, у свою чергу, основу моніторингу якості загальноосвітньої підготовки школярів.

Мета моніторингових досліджень якості загальноосвітньої підготовки полягає у визначенні досягнутого рівня засвоєння змісту освіти, виявленні факторів, які чинять вплив на цю якість та розробці на підставі одержаної інформації рекомендацій щодо

поліпшення освітнього рівня молоді. Зазначена мета досягається шляхом збору, аналізу та узагальнення об'єктивних даних стосовно рівня навчальних досягнень учнів на всіх етапах і рівнях навчання та подальшої інтерпретації одержаних результатів вимірювань за допомогою методів математичної статистики. Здійснення зазначених завдань потребує організації тривалих, регулярних і масових вимірювань, які проводилися б за допомогою зовнішніх експертів. Регулярність проведення цих досліджень дозволяє дослідити динаміку зміни показників якості засвоєння змісту освіти, а тривалість обстеження об'єктів моніторингу дає можливість встановити їх залежність від певних факторів та умов.

Загалом **об'єктами** моніторингу якості загальної середньої освіти можуть бути: *зміст освіти; система освіти* (загальна середня, професійна, вища, національна або загальнодержавна, регіональна система, муніципальна); *процеси* (педагогічний процес в цілому та окремі його складові: процес морального виховання, трудового, процес підготовки дітей до школи або процес та результати сформованості життєвих принципів та здатності до самостійного подальшого життя після закінчення школи тощо); *діяльність* (трудова, навчальна); *явища* (вихованість, освіченість, майстерність педагога та інші); *результати навчально-виховного процесу та засоби, що використовуються для їх досягнення; діяльність навчальних закладів*. Таким чином, можна говорити про безліч видів моніторингу в системі загальної середньої освіти загалом та у загальній середній зокрема.

Основними засобами перевірки якості знань та практичних навичок учнів мають бути спеціальні *стандартизовані вимірники* рівня знань, умінь і навичок учнів.

Необхідність запровадження Державного стандарту як нормативного якісного оцінювального еталону, у якому визначено кінцевий результат, а також встановлена відповідність міжнародним стандартам пояснюється вимогами сучасності. Для визначення досягнутого учнями рівня підготовки, оцінки його відповідності висунутим вимогам необхідна процедура незалежного оцінювання з використанням вимірникового інструментарію. Сам процес розробки стандартів, запровадження їх у систему загальної середньої освіти, насамперед, потребує створення так званої виміральної техніки, яка визначала б статистичні орієнтири якості навчання в державі – різних регіонах, в навчальних закладах, для різних груп учнів.

Таким чином, перед українськими науковцями та працівниками органів державного управління освітою різних рівнів постає проблема розробки системи єдиних показників якості засвоєння змісту освіти учнями загальноосвітніх навчальних закладів, відповідного інструментарію для вимірювання знань, умінь і навичок школярів, а також створення єдиного банку об'єктивної інформації про якість загальноосвітньої підготовки на різних рівнях і ступенях навчання. Важливою вимогою моніторингу якості загальноосвітньої підготовки є врахування психолого-педагогічних особливостей учні, а також умов і конкретних ситуацій проведення обстежень, що передбачає диференціацію діагностичних контрольних завдань. Вирішення зазначених завдань дозволило б визначити, з урахуванням вимог сучасного ринку, стратегію перебудови як усієї системи загальної середньої освіти, так і окремих її складових.

На кінцевий результат освітнього процесу в середній школі – якість загальноосвітньої підготовки випускника, його здатність продовжити навчання у вищому навчальному закладі або здобути робочу професію, гармонійно влитися в суспільне життя, – впливають багато факторів, серед яких одне з головних місць посідає ступінь досконалості навчальних матеріалів, методів і засобів навчання, що використовуються в навчально-виховному процесі, а також розумності вимог державних актів, які визначають норми та окреслюють заплановані результати навчання. У зв'язку з цим серед можливих *напрямів моніторингу якості загальноосвітньої підготовки*, який

формується в Україні, можуть бути такі: визначення показників якості освіти на кожному етапі навчання учнів (випускників) та з'ясуванням рівня досягнутих учнями результатів навчання; порівняння одержаних результатів із запланованими нормами успішності; дослідження досконалості змісту та вимог, які містяться у Державному стандарті загальної середньої освіти (або у навчальних програмах з відповідних предметів для основної та старшої школи); виявлення різноманітних умов і факторів та з'ясування ступеня їх впливу на результативність навчання; вивчення попиту та пропозиції щодо фахового та загальноосвітнього рівня підготовки випускників навчальних закладів [7, 78].

Моніторинг якості загальноосвітньої підготовки як частина педагогічної діяльності несе певне дидактичне навантаження, а отже має виконувати специфічні функції, які підпорядковані загальній меті підвищення якості навчання на всіх рівнях і етапах, забезпеченню наукового підходу до управління загальною середньою освітою і навчальною діяльністю. У сучасних педагогічних дослідженнях виділяють такі основні **функції** моніторингу:

1. *Інформаційна*. Вона дає можливість з'ясувати результативність навчального процесу на основі вивчення особливостей його перебігу та факторів, які чинять на нього певний вплив, одержати відомості про стан загальної підготовки, забезпечити зворотний зв'язок тощо.
2. *Активізуюча*. Залучення до дослідження учителів, працівників органів управління освіти, методистів, представників адміністрації, батьків підвищує рівень їхньої педагогічної культури, відкриває можливості для пошуку нових методик навчання, перебудови навчально-виховного процесу та управління ним з метою поліпшення якості підготовки молоді.
3. *Формуюча*. Одержані результати відстеження якості засвоєння змісту освіти повинні використовуватися педагогом для організації індивідуальної роботи з учнями. Ця функція найчастіше реалізується на нижчих рівнях здійснення моніторингу. Але на вищих рівнях функціонування системи моніторингу одержана інформація може бути використана під час роботи над державними освітніми стандартами, навчальними програмами та навчальною літературою.
4. *Корекційна*. Ця функція дуже тісно пов'язана з попередньою. Відстеження в ході моніторингових досліджень конкретних прогалин у знаннях учнів, виявлення причин, що впливають на якість та рівень засвоєння школярами змісту освіти, фіксація численних несподіваних результатів навчально-виховної роботи передбачає організацію у подальшому відповідної корекційної діяльності. На відміну від формуючої функції, корекційна проявляється на будь-якому рівні проведення моніторингу.
5. *Кваліметрична*. Визначення системи індикаторів і критеріїв якості загальної середньої освіти та проведення оцінних процедур дає змогу скласти думку про якісний стан системи освіти.
6. *Діагностична*. Визначення за допомогою різноманітних засобів дослідження досягнутого стану системи загальної середньої освіти, виявлення проблем, чинників, відхилень від певних норм і стандартів.
7. *Аналітична*. Одержані за показниками якості освіти дані різноманітним чином аналізуються і відповідно інтерпретуються.
8. *Моделююча*. Ця функція дуже тісно пов'язана з попередньою, оскільки побудова різноманітних моделей ситуацій, впливів на них суспільних, політичних процесів та інших факторів можлива лише після проведення детального аналізу виявленого стану системи освіти.
9. *Прогностична*. Передбачає побудову різноманітних моделей майбутнього стану системи загальної середньої освіти, її елементів, окремих об'єктів на підставі ґрунтового аналізу та узагальнення здобутої інформації (так званий пошуковий

прогноз), а також розробку можливих моделей способів досягнення цього стану (нормативний прогноз).

10. *Управлінська*. Ця функція моніторингу якості освіти може розглядатися як вирішальна з точки зору остаточного застосування інформації, одержаної в ході досліджень, тому що завершальним етапом реалізації моніторингової діяльності є прийняття певних управлінських рішень, спрямованих на усунення небажаних наслідків реформування системи освіти, поліпшення якості її функціонування [7, 74-75].

Оскільки моніторингові дослідження надають широку інформацію стосовно різноманітних аспектів навчально-виховного процесу, рівня та якості освіченості молоді, то їх можна розглядати як обов'язкову і найбільш важливу складову процесу управління як окремим навчальним закладом, так і всією системою середньої освіти в цілому. Саме тому функціонування системи моніторингу повинно бути засноване на таких загальних *принципах*:

- *узгодженості* нормативно-правового, організаційного та науково-методичного забезпечення його складових частин;
- *об'єктивності* одержання та обробки інформації, що передбачає максимальне виключення суб'єктивних оцінок, урахування всіх результатів, створення для всіх учасників дослідження рівних умов у процесі перевірки якості підготовки;
- *комплексності* дослідження різноманітних аспектів навчально-виховного процесу, обробки та аналізу одержаних результатів;
- *безперервності* та тривалості спостережень за станом загальної середньої освіти;
- *своєчасності* отримання, обробки та використання об'єктивної інформації про якість загальної середньої освіти;
- *перспективності* запланованих моніторингових досліджень, спрямованість їх на розв'язання актуальних завдань розвитку загальної середньої освіти;
- *рефлексивності*, що проявляється в аналізуванні на всіх рівнях управління якістю результатів навчально-виховної діяльності, здійсненні самооцінки і самоконтролю;
- *гуманістичної спрямованості* моніторингу - створення обстановки доброзичливості, довіри, поваги до особистості, максимально сприятливих умов, позитивного емоційного мікроклімату; неможливість використання результатів досліджень для застосування будь-яких репресивних дій;
- *відкритості та оперативності* доведення результатів досліджень до відповідних органів управління, громадськості, зацікавлених міжнародних установ.
- Реалізація кожного із зазначених принципів функціонування системи моніторингу якості загальноосвітньої підготовки на різних рівнях його здійснення має свої особливості, які зумовлені цілями і задачами даного рівня, особливостями та метою проведення окремого дослідження. Але, незважаючи на зовнішні відмінності, що простежуються на цих рівнях, моніторингова діяльність повинна здійснюватися у межах системного аналізу всіх складових навчального процесу і засновуватися на засадах *систематичності, цілісності та комплексності* досліджень. Саме це складає **загально-методологічну основу** моніторингу якості загальної середньої освіти. Таку постановку питання можна пояснити тим, що педагогічний процес має цілісний характер, тому спостереження за цим процесом та його оцінювання (тобто моніторинг) передбачає цілісне і всебічне вивчення

його різних аспектів, використання комплексу критеріїв та сукупності способів і методів контролю.

Обстеження та визначення реального стану системи загальної середньої освіти можливе лише при формуванні певних рівнів моніторингу: загальнодержавному (національному), регіональному, муніципальному, інституційному.

Загальна мета моніторингу на національному рівні полягає у прогнозуванні визначних тенденцій розвитку середньої освіти в Україні для забезпечення функціонування системи загальної середньої освіти та прийняття виважених управлінських рішень.

На *регіональному* рівні моніторинг якості загальної середньої освіти повинен торкатися функцій регіонального управління якістю освіти та складати підґрунтя для прогнозування розвитку регіональної системи освіти, визначення ефективності запровадження цільових програм розвитку освіти. У рамках моніторингової оцінки мають проводитися спеціальні дослідження соціального середовища, освітніх потреб різних груп населення регіону тощо.

На *муніципальному* рівні надається розгорнуте уявлення про діяльність муніципальної системи освіти в цілому та її елементах у порівнянні один з одним, а також з урахуванням специфічних функцій кожного елементу (ліцеї, гімназії, коледжі, школи для дітей з особливими потребами тощо). Відпрацьовується прогноз про розвиток системи загальної середньої освіти на даній території. Результати моніторингових досліджень на муніципальному рівні дають можливість організувати роботу, спрямовану на підвищення кваліфікації учителів та керівників з питань здійснення управління якістю освіти; проаналізувати наявні тенденції в їх змінах та відповідним чином будувати освітянську політику; визначити рейтинг конкретного навчального закладу тощо.

На *внутрішньошкільному* (або *внутрішньокласному*) рівні освітній моніторинг виступатиме основою для розробки шляхів удосконалення діяльності окремих навчальних закладів, навчально-виховного процесу та діяльності окремого учня. Саме на цьому рівні відпрацьовуються психолого-педагогічні рекомендації, спрямовані на корекцію навчально-виховної роботи [7, 77].

Підсумовуючи викладене вище, можна окреслити коло першочергових **основних завдань**, спрямованих на формування системи моніторингу якості загальної середньої освіти України, що потребують найскорішого розв'язання:

- створення національної системи оцінки якості загальноосвітньої підготовки учнів;
- визначення системи освітніх індикаторів та побудова системи збору та обробки статистичної інформації;
- розробка методів освітнього тестування;
- розробка системи вимог до рівня підготовки учнів на кожному ступені навчання;
- розробка критеріїв та моделі вимірників навчальних досягнень учнів відповідно до вимог Державного стандарту загальної середньої освіти за ступеннями навчання;
- створення стандартизованих об'єктивних вимірників підсумкової атестації учнів з ряду предметів базового навчального плану;
- створення методики визначення соціального замовлення населення на освітні послуги;
- створення тестової моделі регіонального банку результатів оцінки досягнень навчальних вимог;

- розробка норм оцінювання досягнень учнів, що впливають з засвоєння ними вимог державного стандарту;
- створення системи вимірників якості засвоєння знань і навичок (тестів, діагностичних контрольних робіт тощо) з кожного навчального предмету для всіх вікових груп учнів;
- створення системи апробації тестів та технології їх використання з метою виявлення оптимального інструментарію для вимірювання якості освіти на рівні учня, класу, школи, району, міста, області, регіону.

Поряд із цим, на думку Т.О. Лукіної, є потреба окремо виділити кілька питань, які можуть виникнути в ході вимірювань на різних рівнях, наприклад:

- Наскільки реалізований варіант змісту освіти збігається із запланованим?
- Чи відповідає розуміння вчителями запланованого змісту загальної середньої освіти намірам на рівні системи?
- Вивчаються всі запропоновані теми, чи деякі з них пропускаються? (з'ясувати причини);
- Чи розрізняються навчальні програми в контекстах обсягу і глибини тем; темпами і послідовністю навчання?
- Наскільки середовище зумовлює ефект освіти (запланованого та засвоєного обсягу) та інші питання [8, 79].

На основі викладеного можна дійти таких **висновків**:

1. Система моніторингу повинна містити в собі весь комплекс процедур, які дозволяють б виявити динаміку розвитку системи загальної середньої освіти в певний визначений період.
2. Повноцінне функціонування системи моніторингу якості загальної середньої освіти дозволить органам управління освітою, Уряду України систематично одержувати, аналізувати інформацію та на підставі цього ефективно розв'язувати назріваючі проблеми планування, прогнозувати та відповідним чином спрямувати діяльність системи загальної середньої освіти, тобто здійснювати управління її якістю на всіх рівнях. Таким чином, *систему моніторингу якості загальної середньої освіти необхідно розглядати як структурний елемент, складову частину державної системи управління якістю загальної середньої освіти.*

Перспективними напрямками подальших розвідок у даному напрямку мають стати: створення регіональних центрів незалежного тестування та моніторингу якості освіти, відповідність запровадження Державних стандартів принципам системи моніторингу, готовність педагогічних кадрів до впровадження об'єктивних методів і технологій оцінювання, а учнів, батьків, вищих навчальних закладів, тобто споживачів освітнього продукту до сприйняття отриманих даних, державний захист населення від некваліфікованих дій фахівців в умовах поширення освітніх платних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна доктрина розвитку освіти // Нормативно-правове забезпечення освіти: У 4 ч. – Ч. 1. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2004. – 144 с.
2. Постанова Верховної Ради України від 21 червня 2001р. №2551 - III “Про стан, напрями реформування і фінансування освіти в Україні” // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – С. 55-60.

3. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» від 4 липня 2005 р. № 1013/2005 // К.: Ліга Бізнес інформ, 2005. – 4 с.
4. Державна програма розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки. Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2004 року №1183 // К.: Ліга Бізнес інформ, 2005. – 7 с.
5. Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 року №1312. – К., 2006. – 7 с.
6. Наказ Міністерства освіти і наук України №30 від 21.01.06 «Про організаційні заходи щодо підготовки та проведення у 2006 році зовнішнього незалежного тестування та моніторингу якості освіти випускників системи загальної середньої освіти»
7. Система моніторингу та оцінювання якості освіти. Науково-методичне видання / Під ред. І.Є. Булах. – К., 2002. – 102 с.
8. Лукіна Т. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – 128 с.
9. Майоров А.Н. Мониторинг в образовании. – Образование-культура. – М., 1998.
10. Закон України «Про загальну середню освіту» // Нормативно-правове забезпечення освіти. У 4 ч. – Ч.1. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2004. – 144 с.

УДК 378.37[44+42+71]

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ, КАНАДИ, ФРАНЦІЇ

Приходько М. І., д. пед. н., професор,
Василенко І. В., асистент

Запорізький національний університет

У статті проаналізовано різні форми діяльності студентських організацій провідних країн загальноєвропейського простору. Зроблено висновок, що студентське самоврядування у вищих навчальних закладах цих країн є важливим фактором формування потенційних лідерів, реальним показником цивілізованості суспільства, утвердження в ньому демократичних начал.

Ключові слова: виховання, громадянськість, студентське самоврядування, громадянські цінності, демократичні традиції

Приходько Н.И., Василенко И.В. СТУДЕНЧЕСКОЕ САМОУПРАВЛЕНИЕ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ ВЕЛИКОБРИТАНИИ, ФРАНЦИИ, КАНАДЫ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье проанализированы разные формы деятельности студенческих организаций ведущих стран общеевропейского пространства. Сделан вывод о том, что студенческое самоуправление в высших учебных заведениях этих стран является важным фактором формирования будущих лидеров, реальным показателем цивилизованности общества, утверждения в нем демократических начал.

Ключевые слова: образование, гражданственность, студенческое самоуправление, гражданские ценности, демократические традиции